

تفکیک حساب‌های شخصی و تجاری

جزوه مطالعاتی

شماره ۵

قرن‌گاہ ملی مبارک‌ارزہ
بامفاسد و منقضیات

تفکیک حساب‌های شخصی و تجاری

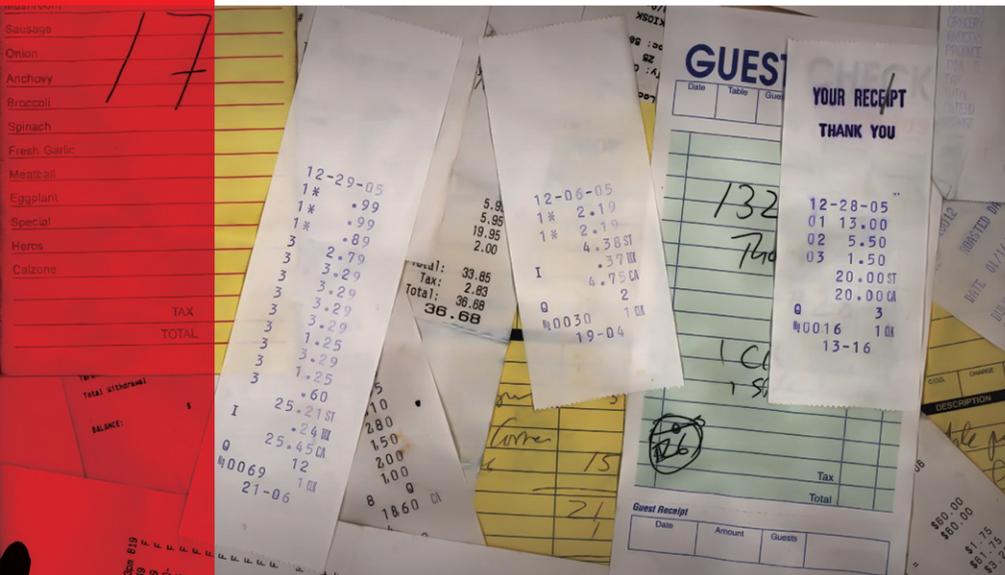
تعریف مسئله:

اقدامات سازمان امور مالیاتی مبنی بر اتصال دستگاه‌های پوز به پرونده مالیاتی منجر به روی آوردن برخی اصناف متخلف از روش «کارت به کارت» و «سوءاستفاده از حساب‌های شخصی و غیرتجاری» برای فرار از پرداخت مالیات شده بود. همچنین در اینجا باید اضافه کرد که بخش زیرزمینی اقتصاد ایران همچون جریان قاچاق کالا، بزرگترین برنده عدم ساماندهی چنین وضعیتی است که برخلاف همه دنیا، در ایران به راحتی از بانک‌ها برای تبادلات مالی خود بهره می‌گیرند.

به همین دلیل، اولین گام در جهت ساماندهی این وضعیت، تفکیک حساب‌های تجاری از غیرتجاری است. اقدامی که تا پیش از شروع به کار دولت سیزدهم، اقدام اساسی برای آن انجام نشده بود.

A hand holding a grey Mastercard and a black payment terminal against a red background. The hand is positioned as if about to use the card on the terminal. The background is a solid, vibrant red. The image is framed with a white, hand-drawn style border.

در شهریور ماه سال ۱۴۰۱ روابط عمومی بانک مرکزی «دستورالعمل ناظر بر حساب سپرده تجاری و خدمات بانکی مرتبط با آن» را اعلام کرد. این دستورالعمل ناظر به تفکیک حساب‌های شخصی و تجاری می‌باشد. در این بخشنامه آمده است، به منظور تمهید شرایط لازم برای اجرای قوانین و مقررات ناظر بر تفکیک حساب‌های تجاری و غیرتجاری از جمله مواد ۱۰ و ۱۱ قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان مصوب ۱۳۹۸، تبصره ۱ ماده ۵۲، بند ۳ ماده ۵۹ و ماده ۶۷ آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۴ الحاقی قانون مبارزه با پولشویی مصوب جلسه مورخ ۲۱ مهرماه سال ۱۳۹۸ هیئت وزیران و نیز تبصره ۱ ماده ۹ و ماده ۱۵ دستورالعمل شفاف‌سازی تراکنش‌های بانکی اشخاص مصوب یک‌هزار و دوپست و هشتاد و نهمین جلسه مورخ ۲۹ بهمن سال ۱۳۹۸ شورای پول و اعتبار با اصلاحات و الحاقات بعدی، اقدامات مختلفی در دستورکار بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سازمان امور مالیاتی کشور قرار گرفته است.

منظور از حساب تجاری چیست؟

تعریف حساب تجاری: طبق دستورالعمل «هرگونه حساب سپرده بانکی متعلق به مشتری که به عنوان حساب تجاری از سوی سازمان اعلام شده و فعالیت تجاری متناظر با آن‌ها تعیین شده باشد. حساب‌های فروش پس از تأیید سازمان و نیز حساب‌های سپرده اشخاص حقوقی، حساب تجاری محسوب می‌شوند.» به عبارتی از آنجا که هر فعالیت اقتصادی باید شفاف باشد و مالیات در نظر گرفته شده را پرداخت کند بنابراین انتظار می‌رود دریافت‌ها و پرداخت‌های مربوط به این حساب‌ها، دقیقاً منعکس‌کننده کسب‌وکار اشخاص باشد.

حساب غیرتجاری: هر حساب سپرده بانکی متعلق به مشتری غیر از حساب‌های تجاری.

این در حالی است که بسیاری از صاحبان اصناف و مشاغل پردرآمد عامدانه و یا ناآگاهانه، از حساب‌های شخصی خود برای فعالیت کاری استفاده می‌کنند که امکان‌پذیری چنین مواردی، رویکرد مالیات‌ستانی عدالت‌محور را تحت الشعاع قرار می‌دهد.

یکی از مواردی که می‌توان از آن به عنوان نقطه ضعف و پاشنه آشیل اقتصاد ایران یاد کرد، عدم شفافیت در تراکنش‌های بانکی است؛ این در حالی است که در تمام کشورهای پیشرفته، قواعد سفت و سختی برای مبارزه با پولشویی و فرار از پرداخت مالیات در نظر گرفته شده که نظام بانکی با حساسیت خاصی از این قوانین پشتیبانی می‌کند.

متأسفانه در کشور ما، سلسله اقدامات مربوط به سامان‌بخشی و ایجاد شفافیت در تراکنش‌های بانکی، سال‌ها به تعویق افتاد و بدین ترتیب، سودجویان و مفسدان اقتصادی به راحتی از خدمات بانکی بهره می‌برند.

این در حالی است که قاطبه مردم اساساً دلیلی برای هراس از شفافیت و اعمال نظارت سیستمی ندارند و این سوداگران اقتصادی هستند که همیشه در پشت ماجرا و این قبیل استدلال‌های نادرست پنهان می‌شوند. موضوعی که نظام قانون‌گذاری و نمایندگان مجلس شورای اسلامی در ادوار مختلف با تصویب قوانینی همچون «مبارزه با پولشویی» و «پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان» بر ضرورت انجام صحه گذاشته و دولت را مجاب به انجام این کار کردند.

در واقع می‌توان به بیان ساده این گونه توضیح داد که ضمانت اجرای قانون پایانه‌های فروشگاهی و اجرای عادلانه مالیات ستانی، تفکیک حساب‌های شخصی و تجاری می‌باشد؛ چرا که بدون انجام دادن این کار بسیار مهم فعالان اقتصادی می‌توانند با استفاده از حساب‌های شخصی خود، مجاری قانونی و مالیاتی را دور زنند. بسیاری از کشورهای پیشرفته اقتصادی سازوکارهای مشخصی مانند قرض، هدیه، فروش کالای دست دوم و... برای تبادلات مالی بین دو حساب شخصی در نظر گرفته‌اند و نرخ‌ها و جریمه‌های بالایی برای حساب‌های شخصی که تبادلات تجاری انجام می‌دهند، مشخص نموده‌اند. این سازوکارها انگیزه افراد را برای دور زدن قانون و فساد اقتصادی کاهش می‌دهد و باعث از بین رفتن اقتصاد زیر زمینی و همچنین شفافیت اطلاعات و تراکنش‌های مالی می‌شود.

اهم موارد دستورالعمل شورای پول و اعتبار

تمامی حساب‌های سپرده بانکی اشخاص حقوقی، حساب تجاری محسوب می‌شوند.

حساب سپرده بانکی اشخاص حقیقی، حساب غیرتجاری است و فقط در صورت طی یکی از تشریفات مذکور در ماده ۴ دستورالعمل به حساب تجاری تبدیل می‌شود. غیرتجاری شدن حساب‌های تجاری اشخاص حقیقی نیز فقط در چارچوب رویه‌های مذکور در همان ماده میسر است.

مؤسسه اعتباری صرفاً مجاز به پذیرش درخواست تجاری شدن حساب سپرده مشتری خارجی است که یکی از مجوزهای فعالیت معتبر شامل اجازه اشتغال صادره توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی یا مجوز سرمایه‌گذاری خارجی موضوع ماده ۶ قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی را ارائه نماید. مشتریان خارجی فعلی مؤسسات اعتباری که از ابزارهای پذیرش استفاده می‌کنند، یک‌سال مهلت دارند تا مجوزهای لازم را اخذ و به مؤسسه اعتباری ارائه نمایند.

مؤسسه اعتباری مجاز به پذیرش درخواست ورود شریک جدید به حساب تجاری مشترک نمی‌باشد. متقاضیان در صورت نیاز به توسعه شرکاء، باید درخواست افتتاح حساب مشترک جدید به مؤسسه اعتباری ارائه و تشریفات لازم را سپری کنند. شایان ذکر می‌داند، درخواست خروج هریک از شرکاء از حساب تجاری مشترک، پس از طی رویه‌های مذکور در ماده ۹ دستورالعمل میسر می‌باشد.

واحد مبارزه با پولشویی مؤسسه اعتباری مسئول نظارت بر اجرای مفاد این دستورالعمل در نظر گرفته شده است.

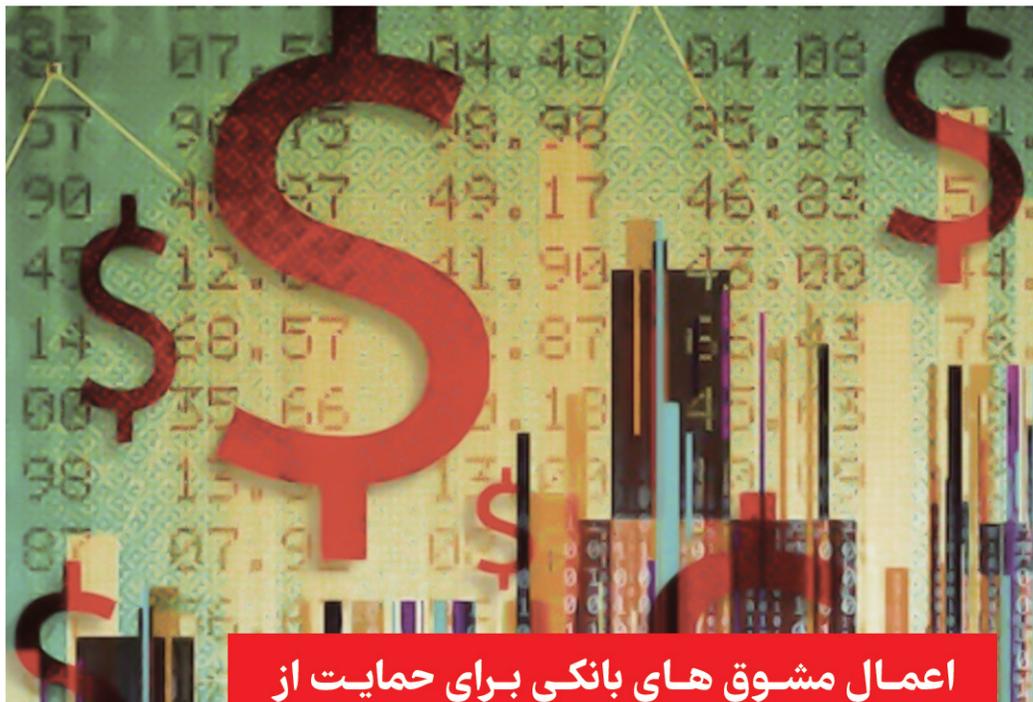
در دستورالعمل مذکور و در رابطه با خدمات بانکی مرتبط با کسب و کار اشخاص کنترل‌هایی در نظر گرفته شده که مهمترین آن‌ها به قرار زیر است:

- هرگونه ارائه خدمات بانکی برای تأمین ارز مربوط به واردات کالا و خدمات منوط به وجود حساب تجاری به نام متقاضی واردات می‌باشد. انتقال وجوه ریالی مربوط به تقاضای تأمین ارز به منظور واردات کالا و خدمات نیز صرفاً از محل حساب تجاری امکان‌پذیر می‌باشد.

- هرگونه اعطای تسهیلات ریالی و ارزی منوط به وجود حساب تجاری به نام متقاضی تسهیلات و کارسازی وجه آن در حساب تجاری می‌باشد. مگر آن‌که به تشخیص رکن اعتباری مربوط در مؤسسه اعتباری اعطای تسهیلات ریالی در قالب قرض‌الحسنه، فروش اقساطی، اجاره به شرط تملیک، جعاله و مرابحه به مشتری، در امور غیرتجاری کاربرد داشته باشد. این مهم بر صدور هرگونه ضمانت‌نامه و نیز گشایش هرگونه اعتبار اسنادی نیز تسری دارد.

برای صاحبان حساب‌های تجاری مشوق های بانکی به شرح مذکور در ماده ۱۶ دستورالعمل در نظر گرفته شده که مؤسسه اعتباری با لحاظداشت ماهیت و میزان فعالیت تجاری صاحبان حساب های تجاری موظف به کاربست آن‌ها می‌باشد.

اعمال مشوق های بانکی برای حمایت از صاحبان حساب های تجاری

ماده ۱۶- مؤسسه اعتباری موظف است با لحاظ داشت ماهیت و میزان فعالیت تجاری صاحبان حساب های تجاری، مشوق های بانکی زیر را متناسباً و حسب مورد برای آنها فعال نماید:

۱-۱۶- اعطای دسته چک جدید در صورت بازگشت تمامی برگه های دسته چک های قبلی و نیز بازگشت سه پنجم (۶۰ واحد درصد) از برگه های آخرین دسته چک متصل به حساب تجاری.

۲-۱۶- اعمال تخفیف در کارمزد خدمات بانکی حداکثر تا "۴۰ درصد" فقط در رابطه با سرفصل های "صدور انواع ضمانتنامه"، "حواله ها" و "وصول بروات" مندرج در «جدول کارمزد خدمات بانکی ریالی و الکترونیکی» مصوب هیأت عامل بانک مرکزی.

۳-۱۶- افزایش محدودیت روزانه برداشت غیرحضوری از کلیه حساب های تجاری مشتری، حداکثر تا پنج میلیارد ریال.

۴-۱۶- افزایش محدودیت ماهانه برداشت غیرحضوری از کلیه حساب های تجاری مشتری، حداکثر تا سی میلیارد ریال.

۱۶-۵- در اولویت قراردادن ضمانت اشخاص دارای حساب تجاری به عنوان یکی از وثایق قابل قبول برای اعطای تسهیلات خرد، موضوع «دستورالعمل اجرایی اعطای تسهیلات خرد» مصوب کمیسیون مقررات و نظارت مؤسسات اعتباری بانک مرکزی.

۱۶-۶- عدم اعمال محدودیت های مربوط به تعداد مجاز حساب سپرده اشخاص حقیقی در افتتاح و نگهداری حساب تجاری برای مشتری.

تبصره - بانک مرکزی با ملحوظ نظر قراردادن ماهیت و میزان فعالیت تجاری مشتری، محدودیت تعداد حساب تجاری را در هنگام افتتاح حساب از طریق سامانه سیاح اعمال می نماید

نحوه احراز حساب تجاری

۱- تمامی حساب‌های سپرده بانکی اشخاص حقوقی، حساب تجاری محسوب می‌شوند.

۲- براساس خود اظهاری و معرفی حساب توسط مودیان به سازمان مالیاتی.

۳- سازمان امور مالیاتی اطلاعات مربوط به حساب‌های با تراکنش‌های بالا را دریافت می‌کند. براساس ماده ۱۶۹ مکرر و ماده ۲۳۱ قانون مالیات‌های مستقیم، اطلاعات مربوط به حساب‌هایی که بیش از پنج میلیارد تومان گردش دارند، در اختیار سازمان مالیاتی قرار می‌گیرد.

۴- براساس مصوبه شورای پول و اعتبار حساب‌های متعلق به یک کد ملی با تعداد دفعات واریز بیش از ۱۰۰ مورد و مجموع واریز بیش از ۳۵ میلیون تومان (هر دو شرط باید احراز شود) به عنوان حساب‌های مشکوک به تجاری شناخته می‌شوند و توسط بانک مرکزی هر ماه این حساب‌ها به سازمان امور مالیاتی معرفی شود. اما مصوبه شورای پول و اعتبار از همان ابتدا با سیلی از انتقادات از سوی کارشناسان بانکی و اقتصادی مواجه شد. مهم‌ترین مشکل این مصوبه نیز سقف کوتاه ۳۵ میلیون تومانی برای تشخیص حساب‌های تجاری بود. ممکن بود که تورم‌های شدید در اقتصاد ایران، باعث شود افراد به اشتباه مشمول این مصوبه شوند. شورای پول و اعتبار برای جلوگیری از این اتفاق اعلام کرده بود که افراد مشمول شرایط این مصوبه، پیامکی دریافت می‌کنند و باید برای اثبات انجام ندادن فعالیت تجاری، به سازمان مالیات مراجعه کنند. درگیر و دار انتقادات گسترده به مصوبه تشخیص حساب‌های تجاری، در چهارم مهر ماه و کمتر از دو هفته پس از انتشار آن، وزیر اقتصاد آن را منتفی دانست و بنای دولت در حوزه تفکیک این حساب‌ها را تکیه بر خود اظهاری اعلام کرد. احسان خاندوزی، با انتقاد از شیوه اطلاع‌رسانی بانک مرکزی، اعلام کرد که مصوبه شورای پول و اعتبار مربوط به بودجه سال ۱۴۰۰ بوده و خاتمه پیدا کرده است.

فقط ۲ درصد افراد، مشمول قواعد شناسایی حساب تجاری می‌شوند

بر اساس بررسی معاون اداره مبارزه با پولشویی بانک مرکزی حداکثر ۲ درصد و براساس اعلام محمد برزگری رئیس مرکز تنظیم مقررات پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان سازمان امور مالیاتی کشور، حداکثر نیم درصد افراد، مشمول قواعد شناسایی حساب تجاری خواهند شد. در واقع اغلب کسانی که مشمول این قواعد می‌شوند که در فضای مجازی مشغول کسب و کار و خرید و فروش کالا و یا خدمت هستند.

«قرارگاه ملی مبارزه با مفاسد اقتصادی» به عنوان یک مجموعه مردم نهاد مستقل، بر آن شده است تا در مسیر مبارزه با مفاسد اقتصادی؛ با رویکردی پیشگیرانه فعالیت نماید و این مجموعه هدف خود را همسوسازی ظرفیت پژوهشگاه‌ها، رسانه‌ها و جریان‌های دانشجویی و صنفی و در یک کلام نخبگان جامعه قرار داده است تا مبدائی برای گفتمان سازی عالمانه در راستای ریشه کنی سرطان فساد اقتصادی از پیکر نظام مقدس اسلامی ایجاد گردد.

www.fesadsetiz.ir
[@gharagahmelli](https://www.instagram.com/gharagahmelli)

تهران میدان انقلاب
خیابان کارگر شمالی
بن بست امین - پلاک ۱۰

۰۸۷۳۰-۶۶۴۰-۰۲۱

قرارگاه ملی مبارزه با مفاسد اقتصادی